

ÍRTA SZABÓ BETTINA VADGAZDA-MÉRNÖK, LOVAS SPORTEDEZŐ,
DR. BLEIER NORBERT PHD EGYETEMI ADJUNKTUS, SZENT ISTVÁN
EGYETEM VADVILÁG MEGŐRZÉSI INTÉZET |
FOTÓ DR. BLEIER NORBERT

Korábbi cikkeinkben az erdei tereplovaglás jogszabályi hátterét, valamint a tereplovaglás során a más, de szintén a természet „használó” csoportokkal esetlegesen kialakuló konfliktusokról készült felmérésünk eredményeit mutattuk be. A felmérés során világosan kirajzolódott, hogy a tereplovásoknak nem a vadászokkal van a legtöbb konfliktusuk, ahogy ez fordítva is igaz volt. A békés egymás mellett élés érdekében az egymás igényeinek ismerete és tiszteletben tartása nagyon fontos. Mivel a felmérés során

A VADGAZDÁLKODÁS ÉS A VADÁSZAT *hazai jelentőségéről röviden*

3. RÉSZ

általános tapasztalat volt, hogy a válaszadók többségének csak nagyon felszínes ismeretei voltak a vadgazdálkodásról, magáról a vadászatról – illetve annak szükségességéről –, ezért a következőkben szeretnénk röviden bemutatni a vadászat és a vadgazdálkodás jelentőségét, a kultúrában

betöltött szerepét, illetve kitérünk a lovakhoz való (máig meglévő) sokrétű kötődésére is.

Korunk természettudományos szemlélete a vadállományokra mint véges készletű, ugyanakkor megújítható, megújuló természeti erőforrásokra tekint, melyek megőrzé-

se és tartamos (fenntartható) hasznosítása a vadgazdálkodás alapvető célja. A „fejlett” társadalmakban a vadat az ökoszisztémák részének tekintik, melyet az adott faj helyzetétől függően valamilyen módon és mértékben védenek, fenntartanak, és lehetőség szerint hasznosítanak. Ezeket az el-

veket az Országgyűlés a vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvényben (Vtv.) is megfogalmazta: „Valamennyi vadon élő állatfaj a Föld megújuló természeti erőforrásainak, valamint a biológiai életközösségnek pótolhatatlan része,” valamint „a vadon élő állat esztétikai, tudományos, kulturális, gazdasági és genetikai értékek hordozója, s ezért – mint az egész emberiség és nemzetünk kincsét – természetes állapotban a jövő nemzedékek számára is meg kell őrizni.”

A felelős vadgazdálkodás tehát nemcsak a vadászat, hanem a vad élőhelyének fenntartása, adott esetben annak javítása, vagy újak létesítése. Természetesen sokakban felmerül a kérdés, hogy egyáltalán miért szükséges beavatkozni a vadállományok életébe, miért kell vadászni, vagy éppen etetni a vadat. Az ember a környezet átalakításával jelentősen befolyásolta és

befolyásolja ma is a szabadon élő állatvilág életét. Nagy területeket szakít ki a természetből, erdőt irt, folyót szabályoz, városokat és gyorsforgalmú utakat épít, területeket kerít be, élőhelyeket szüntet meg vagy szakít el egymástól. A vadon élő állatok így folyamatosan szűkülő és átalakuló környezetben kényszerülnek élni, amely sokszor már nem tud megfelelő életfeltételeket biztosítani számukra. A vadgazdálkodás során megkísérik ezeket a káros hatásokat tompítani, ellensúlyozni. A jobb vadászati lehetőségek érdekében végzett élőhely-fejlesztési beavatkozások – például kifejezetten a vad számára művelt földterületek, cserjesávok és fasorok kialakítása, itató- és etetőhelyek létesítése – ugyanakkor nemcsak a vadászható vadfajok számára előnyösek, hanem számos védett állatfajnak is élőhelyeket, táplálékforrást biztosíthatnak.

A vadgazdálkodó legfőbb céljának általában a vadáll-

omány hasznosítását tartják, azonban ez nagyon leegyszerűsíti a tényleges vadgazdálkodási tevékenységet. Napjaink vadgazdálkodásának három fő célját különíthetjük el, ezek a védelem, a hasznosítás, és a védekezés vagy szabályozás. A védelem a kis létszámú, vagy csökkenő állományok kezelését jelenti, az állományok megőrzése és növelése érdekében. Ezt nevezzük állomány-növelő gazdálkodásnak (pl. a fogoly esetében). A hasznosítás a megfelelő létszámú és gyarapodásra képes vadállomány fenntartható kezelését jelenti, ami tartós hozamokat is biztosít (pl. az őz esetében). Ez a szinten tartó gazdálkodás. A védekezés vagy szabályozás a túl nagy és általában túl magas növekedési potenciállal rendelkező – rendszerint jelentős károkat is okozó – állományok csökkentése vagy állandósítása érdekében végzett beavatkozás (pl. a vaddisznó esetében). Ez az állománycsökkentő gazdálkodás. A vadgazdálkodás során tehát arra törekszünk, hogy befolyásoljuk a vadon élő állatok elterjedését és állomány-nagyságát oly módon, hogy az illeszkedjen az adott vadfaj esetében meghatározott – és fentebb megfogalmazott – célokhoz.

A vadgazdálkodás egyik legjelentősebb mozzanata maga a vadászat, ami a Vtv. szerint vadász által végzett, jogszabályokban engedélyezett eszközzel (vagy ragadozó madárral, illetve ez év július 1-től magyar agárral) és engedélyezett módon, a vad vadászterületen történő elfogására vagy elejtésére irányuló tevékenység. Vadászaton

a jogszerű cselekményeket értjük, és nem soroljuk ide az orvvadászatot, illetőleg nem használjuk e kifejezést a háziállatok leölésére, veszélyes állatok kilövésére és a kártevők fegyveres irtására sem. Természetesen a vadászat jóval több és teljesebb tevékenység, mint amit egy törvényi leírás szabatosan körülhatárolhat, és nagyon hosszú múltra tekint vissza, hiszen az emberiséggel egyidős foglalatosság. A vadászat során alkalmazott eszközöket és módszereket mindig meghatározta az adott kor technikai és társadalmi fejlettsége. Ahogy a modernkori vadgazdálkodáshoz szorosan hozzátartozik a vad védelme, úgy a vadászathoz szigorúan kapcsolódik az esélyadás a vad számára, e nélkül ugyanis a tevékenység megszűnik vadászat lenni. Csak olyan módon és olyan eszközökkel lehet vadászatot folytatni, amely esetében esélye van a vadnak elkerülni a vadászt, vagy elmenekülni előle. A Vtv. például tiltja az olyan időpontban történő vadászatot, amikor a vad menekülési lehetősége bármilyen természeti ok miatt jelentősen korlátozott (pl. magas hó, árvíz).

A szakmai érdeklődőkön kívül általában kevesen tudják, hogy Magyarország „vadászati nagyhatalom”. Talán kissé túlzónak hat ez a kifeje-

zés, azonban ha fellapozzuk a hazánk területén élő nagyvadfajok trófearanglistáit, akkor érzékelhetővé válik a Kárpát-medence vadállományának kimagasló értéke, és az ezzel az értékkel gazdálkodó elődeink és korunk szakembereinek felelőssége. Dámvadból a jelenlegi és minden korábbi világrekord is hazánkban került terítékre. A magyar szívhöz és történelmi gyökerekhez oly közel álló gímszarvasból az első világrekordot a Tolna megyei Szálka határában ejtették el 1891-ben. A XX. század végéig ezt követte még számos olyan kiváló trófeájú szarvasbika

elejtése, amely vagy a hivatalos világranglista első helyére, vagy pedig annak közelébe került. Az 1971-es, Budapesten rendezett Vadászati Világkiállítást megelőző 15 évben már folyamatos volt a külföldi vendégvadászok hazánkba látogatása, a nagyszabású rendezvény pedig a vadászati turizmus további fellendülését hozta. Napjainkban is évente 30-35 ezer külföldi érkezik vadászati céllal Magyarországra. A vadállománynak mint megújuló természeti erőforrásnak jelentős gazdasági értéke van, a vadgazdálkodáson keresztül pedig a vidéki élet megtartó erejét növeli, bevételt és – ezáltal munkahelyeket – teremt. Amennyiben a vadállomány értékösszetevői közül csak a fogyasztó használat során jelentkezőket vesszük figyelembe (vadhús, trófea, bőr stb.), illetve ehhez kapcsolódóan a vadászati tevékenységhez szükséges eszközöket (ruházat, fegyverek stb.) és szolgáltatásokat (szállás, ellátás), ak-

kor bizony könnyen belátható, hogy ez a viszonylag kicsinek mondható „szektor” nagyon szerteágazó és jelentős gazdasági tényező. A vadászruházattól kezdve a fegyvereken és a lőszereken át, a vadászkutya-tartás mellett a szállással és étkezéssel kiegészítve bizony sok szereplő érintett a vadászat által generált gazdasági kapcsolatokban. A vadgazdálkodó bevételeinek döntő részét a vadállomány fenntartására fordítja, hiszen amellet, hogy a vad jelentős értéket képvisel, a fenntartásának bizony jelentős költségei is vannak, és ezt szinte teljes mértékben a vadgazdálkodók fizetik. A vad természetes viselkedése, mozgása, táplálkozása során különféle károkat okozhat az erdőgazdálkodónak, mezőgazdálkodónak. Ezeknek a károknak a megtérítése szintén a vadászatra jogosult kötelessége. A vadászatra jogosult működési területe a vadászterület, ahol igyekszik biztosítani a vadvilág és az emberek zavar-

vadállomány jellemzőit, a gazdálkodás fő céljait, az esetleges egyéb prioritásokat (például természetvédelmi, oktatási-kutatási, közjóléti funkciók). Ezek alapján meghatározzák a területen elvégzendő beavatkozásokat (pl. élőhely-fejlesztések), a hasznosítandó menynyiséget ivaronkénti és korosztályonkénti bontásban. A vadászatra jogosultnak a tervek alapján kell végeznie a vadgazdálkodási tevékenységét. A gazdálkodás eredményeiről, az elejtett egyedek számáról, a vadászterületen jelenlévő vadfajok állományainak becsült létszámáról pedig minden évben jelentést kell tennie az illetékes vadászati hatóság felé. Ha nem az előírtaknak megfelelően cselekszik, vagy elmulasztja a kötelességeit – például nem teljesíti a meghatározott elejtési számokat, vagy nem készíti el a vadgazdálkodási jelentést stb. –, úgy a hatóság szankciókkal sújthatja.

Bár manapság előfordulnak összetűzések a vadászok és a tereplovagló között, korábban sokkal szorosabb kapcsolat volt a lovak, a lovaglás és a vadászat között, hiszen – mint mindenki más – a vadászok is lóval közlekedtek, és többek közt lóhátról is vadásztak. Ez az idő azonban elmúlt, és a gépjárművek megjelenésével innen is kiszorultak a lovak (noha nem teljesen). Néhány területen még a mai napig használják őket a vadászatban. Létezik egy speciális vadászati mód, a lovas fogattal vagy szánnal történő barkácsolás, amely még ma is több vadászterületen alkalmazott vadászmód, a vadászvendégek egy része kifejezetten kéri ezt a lehetőséget.

A vadászat a gazdasági szerepe és a természetes élőhelyek fenntartása mellett kiemelkedő kulturális jelentőséggel is bír. A vadászat nem

csak az állat elejtésében merül ki, hanem számos ősi szokás, máig őrzött hagyomány kapcsolódik hozzá, amelyek generációkon keresztül továbböröklődnek, illetve a vadászati kultúra szerves részét képezik. Így például az elejtett nagyvadat megillető utolsó falat, mely legtöbbször egy lombos gallyacska, amit a vad szájába helyeznek, illetve a teritékkészítés rituáléja, vagy a kürtszó, melyekkel a végső tisztelet adják meg a vadnak. Hosszasan lehetne még sorolni, ahogy a vadászati szépírók neveit (pl. Fekete István vagy Széchenyi Zsigmond) is, akik felbecsülhetetlen kulturális értéket teremtettek vadász mivoltuk és irodalmi munkásságuk ötvözetével, de számos festő és szobrász is megörökítette a természet, a vadvilág szépségét, valamint a vad és a vadász közötti kapcsolatot. Továbbá a magyar vadászati kultúra anyagi megtestesítői

között fontos helyet foglalnak el a vadat, a vadászt és a vadászjelenetet ábrázoló falvédők, fazekasmunkák, pásztorfaragások és más népművészeti alkotások is.

Reméljük, hogy sikerült hasznos információkkal el látnunk a kedves olvasókat a vadásatról, a vadgazdálkodásról. Ez talán segít egymás tevékenységeinek megértésében és elfogadásában, valamint az esetleges konfliktusok megoldásában vagy éppen elkerülésében. Ne feledjük, a vadászok télen sem pihennek, hiszen ilyenkor van a társas vadászatok legfőbb ideje, ezért legyünk különösen körültekintőek a kilovaglások során. Mindenkinek kellemes és problémamentes tereplovaglást kívánunk!

Felhasznált és ajánlott irodalom: Csányi Sándor – Vadbiológia, Mezőgazda Kiadó, 2007

talán egymás mellett élését. Ez utóbbi érdekében bizonyos fajok esetében szükség van az állomány létszámának elfogadható korlátok között tartására (pl. vaddisznó esetében). Mivel hazánk területéről a növényevő nagyvadfajaink természetes ragadozói kipusztultak, így az állományuk szabályozásához, az ökológiai egyensúly fenntartásához gyakorlatilag elengedhetetlen a vadászat. E nélkül olyan mértékben feldúsulna az állomány, hogy csak a kártételekről és a problémákról lehetne hallani.

A vadállomány hasznosítása nem véletlenszerűen, hanem előre elkészített vadgazdálkodási tervek alapján történik. A vadgazdálkodási tervek elkészítését, annak módját, feltételeit jogszabály határozza meg. A vadgazdálkodási tervek megfelelő végzettséggel rendelkező szakemberek készítik el, és a vadászati hatóság hagyja jóvá. Ennek során figyelembe veszik az adott terület adottságait, a rajta lévő